

PARAFIA A MAŁE WSPÓLNOTY RELIGIJNE

Treść: Wstęp. — I. Wskazania Kościoła współczesnego. — II. Rola i miejsce małych wspólnot religijnych w życiu chrześcijanina. — III. Znaczenie małych wspólnot religijnych w odnowie duszpasterstwa parafialnego. — Zusammenfassung.

WSTĘP

W społeczeństwach wysoko rozwiniętych, znajdujących się pod wpływem sekularyzacji, parafia katolicka przeszła głęboki kryzys. Jeden ze skutków sekularyzacji, obojętność religijna, sprawia, że *wielu współczesnych ludzi żyje dziś tak, jak gdyby Bóg nie istniał, albo zadawała się mglistą religijnością, niezdolną sprostać problemowi prawdy ani obowiązкови zachowania spójności między życiem a wiarą*¹. Przy parafii pozostali ludzie starsi, przywiązani do tradycji i instytucji religijnej. Zapewniały one tym ludziom poczucie sensu i tożsamości. Inni, opanowani przez materializm praktyczny, konsumpcjonizm oraz zindywidualizowane cele życiowe, pozostali na jej marginesie².

Wydałoby się, że parafia zatrzyma jeszcze młodzież. Jednakże i jej oczekiwań nie mogła spełnić. Charakterystyczne jest jednak, że młodzież skupiała się wokół różnych ruchów religijnych i tworzyła różnego rodzaju wspólnoty religijne, w których poszukiwała z osobami podobnie myślącymi sensu i tożsamości.

W Polsce proces ten nie był dostrzegany. Zresztą nie ujawnił się on dostatecznie w rzeczywistości społeczno-religijnej. Władze komunistyczne zlikwidowały organizacje religijne i wydały zakaz tworzenia nowych. Zakaz ten obejmował również próby tworzenia wspólnot religijnych.

Dawniej utrzymywano, że parafia nie powinna być zbyt duża, żeby rozwinąć w niej działalność duszpasterską, adekwatną do potrzeb i problemów katolików. Mimo trudności stwarzanych przez system totalitarny, Kościół w Polsce dokonał wiele dla likwidacji „parafii-mamutów”. Sytuacja ta uległa dalszej poprawie w latach dziewięćdziesiątych. Okazało się jednak, że jest to niewystarczające.

¹ Jan Paweł II, List Apostolski *Tertio millennio adveniente* w związku z przygotowaniem Jubileuszu Roku 2000, w: *Tertio millennio adveniente. Komentarz teologiczno-pastoralny w opracowaniu Rady Prezydium Wielkiego Jubileuszu Roku 2000*, Sandomierz 1995, s. 44.

² K.L. Landenhaut, *Ihr werdet Aufatmen finden für euer Leben*, H. Windisch (Hrsg.), Seelsorge neu gestalten. Fragen und Impulse, Graz 1995, s. 45 n.

Z pastoralnego punktu widzenia współcześnie ma duże znaczenie nie tyle jak wielka jest parafia, ale czy jest ona ustrukturyzowana, zwłaszcza, czy są w niej organizacje i wspólnoty religijne, które są w stanie ożywić i pogłębić religijność katolików.

Z wielu możliwości kształtowania struktur parafialnych, tutaj chodzi tylko o małe wspólnoty religijne, mianowicie jakie miejsce mają one w parafii, czyli w jakiej mierze wypełniają „przestrzeń parafialną”, jakie są szanse ich rozwoju oraz jaką rolę pełnią lub powinny spełnić dla ożywienia religijności w parafii.

Poszukując odpowiedzi na postawione pytania, poniżej zwróci się uwagę na następujące zagadnienia: nauczanie Kościoła dotyczące małych wspólnot religijnych, ich miejsce i rola w życiu chrześcijanina oraz działalność pastoralna w tym zakresie.

I. WSKAZANIA KOŚCIOŁA WSPÓŁCZESNEGO

Zjawisko powstawania nowych form życia chrześcijańskiego jest obecnie tak szerokie, że można wręcz mówić o nowej epoce zrzeczeń katolików³. Przyczyny tego zjawiska są różne, zarówno kościelne jak socjologiczne. Obserwując tę „wiosnę ruchów” często stawiane są pytania o znaczenie i rolę małych wspólnot religijnych oraz ich miejsce w Kościele. Słowo wspólnota ma swoje znaczenie teologiczne i odnosi się do ludzi wierzących, którzy pragną dzielić się miłością, rozwijać wiarę i żyć nadzieją⁴.

W historii Kościoła zjawisko zrzeczenia się wiernych było w różny sposób zawsze obecne. W czasach najnowszych przybrało ono bardziej zróżnicowane formy. Dekret o apostołstwie świeckich Soboru Watykańskiego II słuszenie uważa się za *promocję ludzi świeckich w Kościele* oraz bardzo ważny impuls do zrzeczenia się ludzi świeckich w Kościele. Obok różnych form działalności apostołskiej *świeccy... mogliby się też z korzyścią zbierać dla wymiany poglądów w małych zespołach, działających bez wszelkich ściśle określonych form ustawowych czy organizacyjnych, by przez to znak wspólnoty Kościoła zawsze ukazywał się innym ludziom jako prawdziwe świadectwo miłości. W ten sposób przez przyjaźń i wymianę doświadczeń, udzielając sobie nawzajem pomocy duchowej, nabierają sił do pokonania przeszkód w życiu i działalności odosobnionej oraz do przynoszenia obfitszych owoców apostołstwa*⁵. Inicjatywa powstawania wszelkiego rodzaju wspólnot religijnych jest odpowiedzią na wezwanie do aktywnej obecności apostołskiej oraz wyrazem uzewnętrzniania się wspólnotowej natury Kościoła. Racją najgłębiej uzasadniającą soborowe zalecenia tworzenia małych wspólnot jest sama wspólnotowa istota Kościoła *communio*, czyli wspólnota Boga z ludźmi i ludzi między sobą. Inną racją uzasadniającą powstawanie wspólnot religijnych jest skuteczność działań apostołskich. Ludzie świeccy, ożywieni duchem prawdziwie apostołskim, uzupełniają działania duszpasterzy swoją wiedzą fachową, uspraw-

³ ChL 29.

⁴ R. Forycki, Duszpasterstwo małych wspólnot, w: Powołanie człowieka, red. B. Bejze, Poznań 1983, s. 467.

⁵ DA 17.

nią pracę duszpasterską, wzmacniając w ten sposób ducha, zarówno duszpasterzy, jak i resztę wiernych⁶.

Cechą charakterystyczną dla powstawania małych wspólnot religijnych jest spontaniczność czyli istnienie bez wszelkich ściśle określonych form ustawowych czy organizacyjnych. Elementem kształtującym, łączącym wzajemnie członków grupy jest niesienie sobie pomocy duchowej oraz wymiana doświadczeń.

W soborowym tekście odnaleźć można wskazanie, które dotyczy także metody działania małych grup religijnych. Jest nią przyjaźń, która urzeczywistnia się poprzez indywidualne kontakty członków grupy. *Zalecamy apostołstwo przyjaźni jako metodę, jako wychowanie do zdobywczej miłości i to podwójnie dobroczynnej, a mianowicie, dla tego, kto ją stosuje, i dla tego, kto z niej korzysta, jako wyraz autentycznej miłości.*

Soborowa nauka o małych wspólnotach religijnych rozciąga się na wszystkie stany w Kościele. W Dekrecie o formacji kapłańskiej zaleca dzielenia kleryków na mniejsze grupy, *aby zaradzić lepiej potrzebie osobowego wyrobienia poszczególnych alumnów* (DFK 7, 17). Natomiast w odniesieniu do kapłanów zaleca, *aby zbierali się w przyjacielskie grupy celem wzajemnego wsparcia* (DK 6). Wspólnotowość życia prezbiterium parafialnego jest ważnym wezwaniem Soboru Watykańskiego II⁷.

W nauczaniu posoborowym papieży i Synodu Biskupów odnaleźć można wiele ważnych wypowiedzi dotyczących małych wspólnot religijnych. *Można zauważyć prawie wszędzie — mówił Paweł VI — pojawienie się tzw. grup nieformalnych, to jest bez ścisłych więzów organizacyjnych, które się dobierają w oparciu o pewne zbliżenia wynikające ze środowiska życia oraz w oparciu o samorządną wolę działania na płaszczyźnie chrześcijańskiej*⁸.

Cenną zaletą wspólnot religijnych jest fakt, że w nich następuje wyrażenie się pewnych wrodzonych postaw, jak na przykład umocnienia na płaszczyźnie moralnej i duchowej, przekraczania barier egoizmu, masowości i obojętności wobec apostolskich zadań Kościoła. Małe wspólnoty religijne mogą być opatrnościowe w wypełnianiu misji zbawczej Kościoła. Aby jednak ich czas, trud oraz poświęcenie, w którym na różny sposób głoszą naukę o Jezusie Chrystusie przyniosło dobry plon, powinny otrzymać przemyślane wprowadzenie w życie wewnętrzne oraz przygotowanie do działalności apostolskiej⁹. Zewnętrzne działanie powinno być efektem wewnętrznego rozmyślenia, przeżywane w radosnym duchu ofiary wraz z pewną *dozą zuchwalej odwagi*¹⁰. *Te wspólnoty — pisze Paweł VI — na swoisty sposób mogą promieniować na grupy społeczne, wioskę czy inne, w sprawach duchowych i religijnych, w zakresie kultu Bożego, dokładniejszego poznania wiary, miłości bratniej, modlitwy, łączności z duszpasterzami: albo chcą się gromadzić w celu słuchania i rozważania Słowa, przyjmowania sakramentów, agap,*

⁶ DA 10.

⁷ Por. R. K a m i ń s k i, Wspólnotowość życia prezbiterium parafialnego, *Homo Dei* 44(1976) nr 1, s. 12–16.

⁸ P a w e ł VI, Przemówienie wygłoszone 14 lutego 1968, *La Documentation Catholique* 50(1968) nr 1512, s. 396.

⁹ DA 29.

¹⁰ P a w e ł VI, Przemówienie wygłoszone 17 września 1969 r., *La Documentation Catholique* 51(1969) nr 1548, s. 843.

zebrań jednostek podobnych sobie wiekiem, kulturą, położeniem społecznym¹¹. Adhortacja apostolska *Evangelii nuntiandi* wyraźnie aprobuje tylko te wspólnoty, które rodzą się z potrzeby gorliwego życia Kościoła albo z pragnienia i poszukiwania bardziej ludzkiego sposobu życia, o co trudno w dużych wspólnotach kościelnych, szczególnie w wielkich miastach, gdzie żyje się gromadnie i jakby anonimowo¹².

Nowy impuls w nauczaniu Kościoła dotyczącego małych wspólnot religijnych stanowi Adhortacja apostolska *Christifidelis laici* Jana Pawła II. Dokument systematyzuje dotychczasowe nauczanie w tym zakresie oraz opiera się na nowych doświadczeniach związanych z zrzeczeniami religijnymi w różnych częściach świata. Jan Paweł II podaje zasady weryfikacji charakteru kościelnego poszczególnych zrzeczeń. *Konieczność istnienia wyraźnych i ścisłych kryteriów oceny i uznania zrzeczeń laikatu określanych także jako kryteria charakteru kościelnego, rozumiana jest zawsze w perspektywie dobra komunii i misji Kościoła, a więc nie należy w niej wiedzieć ograniczenia wolności zrzeczenia się*¹³. Podstawowym warunkiem tolerancji, aprobaty lub protekcji ze strony hierarchii kościelnej udzielanej zrzeczeniom jest ich charakter kościelny. *Christifideles laici* podaje następujące podstawowe kryteria określenia charakteru każdego bez wyjątku zrzeczenia osób świeckich w Kościele:

1. *Stawianie na pierwszym miejscu powołania każdego chrześcijanina do świętości.* 2. *Odpowiedzialność w wyznawaniu wiary katolickiej (...) zgodnie z jej autentyczną interpretacją Nauczycielskiego Urzędu Kościoła. Każde więc stowarzyszenie skupiające ludzi świeckich winno być miejscem głoszenia wiary, przybliżania do wiary i wychowania w wierze, zawsze z zachowaniem jej pełnej treści.* 3. *Świadectwo trwałej i autentycznej komunii znajdujące wyraz w synowskim odniesieniu do papieża (...) i do biskupa. (...) Łączność z papieżem i biskupem winna się wyrażać w lojalnej gotowości do przyjmowania ich nauki i pasterskich zaleceń.* 4. *Zgodność z apostolskim celem Kościoła i udział w jego realizacji, czy w ewangelizacji i uświęcaniu ludzi (...), by w ten sposób przepoić duchem ewangelicznym różne społeczności i środowiska.* 5. *Zaangażowana obecność w ludzkiej społeczności, będąca zawsze — w świetle społecznej nauki Kościoła — służbą na rzecz pełnej godności człowieka*¹⁴.

W nauczaniu kościelnym obok zastrzeżeń, obaw, wymogów i kryteriów kierowanych pod adresem wspólnot religijnych, znajdują się również słowa uznania i poparcia. Inicjatywy zrzeczania się ludzi świeckich mogą okazać się opatrnościowe dla wypełniania apostolskiej misji Kościoła¹⁵.

Kościół w Polsce w Dyrektorium Apostolstwa Świeckich zachęca do powstawania zespołów nieformalnych, które odpowiadałyby zapotrzebowaniu ludzi świeckich¹⁶. Również dokumenty robocze II Synodu Plenarnego w Polsce dowartościowują rolę i miejsce małych wspólnot religijnych¹⁷.

¹¹ EN 58.

¹² Tamże.

¹³ ChL 30.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ ChL 28, 29.

¹⁶ DAS 73–76.

¹⁷ Drugi Polski Synod Plenarny. Teksty robocze, Poznań–Warszawa 1991, s. 185–208.

Statuty polskich synodów diecezjalnych podkreślają znaczenie małych wspólnot religijnych w życiu Kościoła lokalnego i zachęcają do ich powstawania. Synody popierają zarówno tradycyjne zrzeszenia apostołskie istniejące już w ramach parafii¹⁸, jak również wzywają do powstawania nowych, czy to w ramach liturgii, katechizacji, czy też na szerszej kanwie życia religijnego. Grupy te zasługują na uwagę duszpasterzy, którzy pozostawiając im inicjatywę i samodzielność, powinni troszczyć się o ich formację religijną¹⁹.

II. ROLA I MIEJSCE MAŁYCH WSPÓLNOT RELIGIJNYCH W ŻYCIU CHRZEŚCIJANINA

Potrzeba *uczestnictwa* stanowi niewątpliwie jedną z charakterystycznych cech współczesnej ludzkości, prawdziwy *znak* dla poszczególnych chrześcijan²⁰.

Głównym zadaniem pastoralnym dzisiejszych parafii wydaje się być tworzenie dogodnych warunków do powstawania chrześcijańskich środowisk, w których chrześcijaństwo byłoby otwarcie akceptowane i wyrażane. W takim środowisku chrześcijanin znalazłby wsparcie dla swoich potrzeb życia Ewangelią²¹. Wiadomo przecież, że przekonania, wartości i wzory zachowań, są w dużej mierze formowane przez środowisko i dlatego człowiek potrzebuje chrześcijańskiego otoczenia, jeżeli ma żyć według zasad chrześcijańskich.

Można postawić pytanie, czy obecne środowisko chrześcijańskie, jakimi są rodzina i parafia spełniają takie zadania? Można krótko odpowiedzieć, że rodziny katolickie i parafie terytorialne nie spełniają w zadowalający sposób oczekiwań wierzących katolików²². Na anonimowość, masowość, brak osobistych relacji, potrzebę akceptacji podobnego systemu wartości, odpowiedzi na wymagania Ewangelii i wiele innych zagadnień, które stawia współczesny katolik, może dobrze odpowiedzieć mała wspólnota religijna, chrześcijańskie środowisko, które pomaga w prowadzeniu życia chrześcijańskiego²³. Środowisko chrześcijańskie może przeciwdziałać wrażeniu osamotnienia w podążaniu w życiu codziennym drogą wartości chrześcijańskich. Im więcej takich środowisk będzie powstawać i aktywnie rozwijać się, tym większy będą miały wpływ na wzrost chrześcijaństwa i odnowę życia parafialnego. Działanie to wiąże się z jednej strony z zapotrzebowaniem na rozszerzenie Kościoła wspólnotowego, a z drugiej z potrzebą zapewnienia chrześcijaninowi środowiska chrześcijańskiego²⁴.

¹⁸ Trzeci Synod Archidiecezji Warszawskiej 1974, cz. 7 nr 5, *Wiadomości Archidiecezji Warszawskiej* 57(1975) nr 1–3, s. 182.

¹⁹ Wiara, modlitwa i życie w Kościele Katowickim. Uchwały I Synodu Diecezji Katowickiej, Katowice – Rzym 1976, s. 223.

²⁰ D. Thorp, *Doing Evangelization as a Parish*, Ed. R. Martin, P. Williamson, Pope John Paul II and the new evangelization. How you can bring Good News to others, San Francisco 1995, s. 236 n.

²¹ Por. R. Kamiński, Małe grupy religijne a odnowa Kościoła, *Homo Dei* 64(1995) nr 4, s. 39 n.

²² D. Brown, *Children, Mothers, and Fathers in the Postmodern Family*, Ed. P.D. Couture, R.J. Hunter, Pastoral care and social conflict, Nashville 1995, s. 71–85.

²³ L. Karrer, *Spiritualität gemeindlicher Seelsorge: mit euch und für euch*, L. Karrer (Hrsg). Handbuch der praktischen Gemeindarbeit, Freiburg 1994, s. 312.

²⁴ R. Kamiński, Funkcje tradycyjne i nowe parafii terytorialnej, *RTK* 32(1985) z. 6, s. 63.

Czynniki instytucjonalne w odróżnieniu od środowiskowych mają mniejszy wpływ na skuteczność powstawania inicjatyw tworzenia wspólnot religijnych. Instytucje kościelne mogą jednak w tym zakresie spełnić bardzo ważną funkcję opartą na zasadzie pomocniczości. Chodzi więc o inspirowanie, pobudzanie inicjatywy, wspieranie oraz koordynowanie małych wspólnot religijnych. W funkcjonowaniu małych wspólnot ważne jest nie tylko stwarzanie warunków do ich rozwoju, ale również przyznanie większej autonomii oraz nie ingerowania w ich działalność, o ile wypełniają właściwie swoje zadania.

Dobrowolny wybór przynależenia do środowiska chrześcijańskiego odgrywa dla człowieka bardzo ważną rolę. Ze względu na osobisty wybór, człowiek jest bardziej podatny na wpływ wspólnoty, z którą się utożsamia. Każde środowisko ma wpływ na człowieka, a jeżeli jest to otoczenie chrześcijańskie, to rozwija ono w nim postawę chrześcijańską. Konieczne jest zrozumienie potrzeby budowania środowisk chrześcijańskich i wprzęgnięcie instytucji kościelnych do ich powstawania i rozwoju.

Należy dążyć do tego, aby przynajmniej jedno środowisko, z którym styka się współczesny człowiek było środowiskiem chrześcijańskim. Rodzina, może być dla wielu współczesnych katolików środowiskiem, w którym naucza się prawd religijnych i sprawuje kult Kościoła domowego. Dla wielu takim środowiskiem może być mała parafia, która może posiadać cechy wspólnoty. Jednak dla dużej liczby chrześcijan takim środowiskiem chrześcijańskim mogą być tylko małe wspólnoty religijne. Oparte na wymiarze wspólnotowym, biblijno-sakramentalnych inspiracjach, osobistym doświadczeniu wiary, odkrywaniu społecznego wymiaru wiary chrześcijańskiej, mogą być dla wielu katolików szkołą wiary i ewangelicznej przemiany życia.

Dużą trudnością w działaniu małych wspólnot religijnych jest fakt, że zbyt rzadko myśli się kategoriami środowiska czy wspólnoty chrześcijańskiej, a zbyt często kategoriami instytucji. Problemem jest także brak większych doświadczeń na płaszczyźnie wspólnotowej, nie wiemy często ani jak funkcjonują wspólnoty, ani jakie one mają być²⁵.

III. ZNACZENIE MAŁYCH WSPÓLNOT RELIGIJNYCH W ODNOWIE DUSZPASTERSTWA PARAFIALNEGO

Procesy uprzemysłowienia i urbanizacji radykalnie wpłynęły na przemiany sposób życia, postaw oraz na stosunki społeczne. Zmiany te występują w różnych dziedzinach życia i aktywności ludzi, między innymi w dziedzinie religijno-kościelnej.

Parafia w okresie przed urbanizacją pełniła wiele funkcji zastępczych. Obecnie specjalizacja w zakresie pełnionych funkcji przez różne struktury społeczne, przemiany w strukturze społeczno-zawodowej prowadzą do rozkładu społeczności lokalnej, a tym samym do atomizacji środowiska parafialnego. Pozostała przy parafii rodzina, która jednakże coraz bardziej prywatyzuje się oraz zacieśnia do

²⁵ Tamże, s. 64.

własnych preferencji i subiektywnych wyborów. Można powiedzieć, że wytwarza się „pustka społeczna” pomiędzy parafianinem a parafią²⁶.

Człowiek współczesny czuje się z jednej strony członkiem makrospołeczności, wykraczającej poza granice narodu czy kontynentu, a z drugiej strony jest bardzo osamotniony i jakby bezsilny. Zagrożony przez masowość życia. Masa przygniata człowieka anonimowością, izolacja zaś oddziela od bogactwa drugich i nie pozwala na wymianę osobistych wartości²⁷.

Małe wspólnoty religijne wypełniają tę „pustkę” oraz pragną chronić człowieka przed zagrożeniami życia współczesnego. Dodają mu odwagi do zachowania osobistych przekonań i nie uleganiu procesom sekularyzacji, subiektywizacji oraz indyferentyzmowi religijnemu, które towarzyszą przemianom cywilizacyjnym. Współczesny człowiek poszukuje małych wspólnot jako formy swojej egzystencji i obronę przeciw anonimowości, autorytaryzmowi o nadmiernej instytucjonalizacji życia kościelnego, które zagrażają zdławieniem ducha wspólnoty²⁸. Małe wspólnoty religijne mogą stanowić dobrą zaporę dla bardzo niebezpiecznego zjawiska, które coraz bardziej się ujawnia. Jest nim religijność selektywna, która znajduje wyraz w negacji elementów „kościelności” przy jednoczesnym zachowaniu wiary w Boga czy w siłę wyższą²⁹.

Podkreślając znaczenie małych wspólnot religijnych, nie należy odnosić wrażenia krytyki parafii, przeciwnie, raczej pomoc w odnowie i właściwym jej usytuowaniu we wspólnocie lokalnej. Trzeba bowiem pamiętać, że licznych wiernych nie pociągają małe wspólnoty czy ruchy religijne np. ze względu na inny sposób przeżywania *własnej religijności* czy ze względu na okoliczności zewnętrzne. Oczekują oni więc od parafii spełniania jej funkcji podstawowych, których wypełnienia nie może zahamować żadna inna forma działań pastoralnych. Natomiast jeżeli chcemy, aby życie religijne stało się bogatsze i bardziej wspólnotowe, nie należy być nieufnym w stosunku do ludzi, którzy wyróżniają się z pośród innych aktywnością apostolską. Przeciwnie, stworzyć warunki ułatwiające działanie w duchu religijnym. Małe wspólnoty będą one miały niewątpliwie wpływ na kształt *parafii jutra*, ożywionej duchem religijno-wspólnotowym.

Współczesne duszpasterstwo nie może mieć charakteru zachowawczego, statycznego nastawionego na utrzymanie tylko tego co jest. Dynamizm i misyjność to cechy, które warunkują doskonalsze wypełnienie posłannictwa Kościoła. Mimo negatywnych cech religijności, szczególnie w płaszczyźnie życia codziennego, obserwuje się duże zapotrzebowanie na wartości wspólnotowe o charakterze religijnym. Kościół istnieje i podejmuje swoją misję w sytuacji obojętności religijnej, ale także w sytuacji istnienia i rozwoju wspólnot religijnych oraz różnych form religijności stanowiących ważny układ odniesienia dla pewnej części ludzi wierzących.

²⁶ W. Piwowarski, Problemy duszpasterskie w strefie urbanizacji, *Przegląd Powszechny* 3(1982), s. 26.

²⁷ W. Pluta, Wspólnota parafialna i jej zespoły apostolskie, *RTK* 32(1985) z. 6, s. 94.

²⁸ Y. Congar, Grupy nieformalne w Kościele z katolickiego punktu widzenia, *CT* 41(1972) f. IV, s. 21.

²⁹ W. Piwowarski, *ibid.*, s. 25.

Dowartościowanie znaczenia małych wspólnot religijnych jest szansą odnowy funkcji podstawowych Kościoła, które znajdują swoje urzeczywistnienie w życiu parafii. Na wszystkich płaszczyznach istnienia Kościoła: Kościół powszechny, partykularny i wspólnota lokalna, przepowiadanie słowa Bożego, sprawowanie liturgii i diakonia chrześcijańska są przedstawiane jako funkcje podstawowe³⁰. Istnieje paląca potrzeba pastoralnej refleksji nad sposobami realizacji funkcji przepowiadania, liturgii oraz braterskiej miłości.

Badania religijności prowadzone przez różne ośrodki naukowe³¹ stwierdzają niski poziom wiedzy religijnej u katolików. Obserwuje się wzrastającą dysproporcję między wykształceniem świeckim a uświadomieniem religijnym. Poszerza się krąg katolików, którzy uważają, że formacja religijna powinna kończyć się wraz z I Komunią św. Istnieje potrzeba poszukiwania nowych form nauczania parafialnego, co wiąże się z odnową funkcji przepowiadania. Dużą rolę może odegrać poszerzenie podmiotu nauczania. Ludzie świeccy zaangażowani w małe wspólnoty, znający mentalność ludzi, ich język, schematy myślowe, przekonania, są odpowiednią na *barierę*, jaka istnieje między strukturami parafialnymi a parafialninem. To np. członkowie młodzieżowych wspólnot religijnych mogą być najlepszymi apostołami głoszącymi *Ewangelię życia* w swoim środowisku oraz podpowiadającymi jak to robić, by trafić argumentami do umysłów młodych ludzi. To wspólnoty religijne, w skład których wchodzi rodzice, mogą odpowiedzieć na lęk, niepewność, bezradność i słabość wielu chrześcijańskich małżeństw, które ulegają *klimatowi śmierci* u progu rodzącego się życia.

Spotkanie człowieka z Jezusem Chrystusem dokonuje się poprzez sprawowanie liturgii, która jest odpowiedzią człowieka na prawdę Bożą oraz wyrazem jego oddania Bogu. W odnowie funkcji liturgicznej małe wspólnoty religijne poczyniły już wiele. Wspólnotowicza rola liturgii, liturgia jako szkoła wiary i ewangelizacji, to tylko niektóre „zalety” liturgii sprawowanej w małych wspólnotach religijnych. Jeżeli dodać do tego zrozumienie symboli, znaków i gestów religijnych, to wydaje się, że małe wspólnoty mogą przynieść wiele dla ożywienia liturgii w całej wspólnotie parafialnej.

Funkcja miłości jest istotną funkcją każdej społeczności chrześcijan. W niej odzwierciedla się autentyczność wiary i liturgii. Wyrazem braterskiej miłości jest wzajemna troska członków społeczności lokalnej o dobro materialne i duchowe swych braci oraz całej społeczności. Funkcja miłości stwarza także możliwość rozwijania charyzmatów służby ofiarnej, pocieszenia, duchowego wsparcia itd. Członkowie małych wspólnot religijnych mogą odnaleźć wiele obszarów ludzkiego nieszczęścia, zarówno materialnego jak i duchowego. Odnowa tej funkcji, do której mogą przyczynić się małe wspólnoty, wyrażałaby się przede wszystkim w jeszcze większym poszerzeniu podmiotu działania oraz podejmowania nowych form pracy i to zarówno w wymiarze indywidualnym jak i zespołowym. Należy również odważnie podejmować współpracę z istniejącymi już organizacjami i instytucjami społecznymi.

³⁰ Por. KK 26; DH 5–6.

³¹ Dwa najbardziej aktywne to: Zakład Socjologii Religii KUL i Zakład Socjologii Religii ATK.

Pomimo lęków, obaw i uprzedzeń w stosunku do małych wspólnot religijnych, wysuwanych zarówno ze strony duszpasterzy, jak i ludzi świeckich, ich powstawanie i funkcjonowanie jest znakiem społecznego przeżywania wiary oraz żywotności Kościoła jako Ludu Bożego. Charakter zrzeszeń w Kościele, a wśród nich małych wspólnot religijnych najpełniej wyraża się poprzez konkretne rezultaty towarzyszące ich życiu i działalności. Przeżywanie wiary w małych wspólnotach religijnych, osobiste odkrywanie Chrystusa poprzez modlitwę i zaangażowanie apostołskie, daje człowiekowi możliwość czynnej identyfikacji. Rzeczywistość wiary przeżywana osobowo i wspólnotowo zarazem, skłania do podejmowania inicjatyw ewangelizacyjnych. One mogą przeciwdziałać zagrożeniom duszpasterskim, a mianowicie: anonimowości, biurokratyzmowi i autorytaryzmowi. Funkcjonowanie małych wspólnot może przyczynić się do ożywienia struktur parafialnych oraz odczytania na nowo roli ludzi świeckich w wychowaniu religijnym. Małe wspólnoty religijne są więc potrzebą *parafii dzisiaj i parafii jutra*.

GEMEINDE UND KLEINE RELIGIÖSE GEMEINSCHAFTEN

ZUSAMMENFASSUNG

Vom pastoralen Standpunkt aus ist es nicht nur wichtig, wie groß die Gemeinde ist, sondern auch die Tatsache, ob religiöse Organisationen oder Gemeinschaften da sind, die imstande sind, die Religiosität der Katholiken zu beleben und zu vertiefen. Eine bessere Bewertung der Bedeutung kleiner religiöser Gemeinschaften bietet eine Chance, die grundsätzlichen Funktionen der Kirche zu erneuern, und das auf allen Ebenen ihrer Existenz.